

Asia: VN/2465/2023

Lausuntopyyntö valtioneuvoston asetuseräluonnoksesta valtioneuvoston tiedonvälityksen ja uutismedioiden tukemiseen vuonna 2023

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö (LVM) on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (KKV) lausuntoa asetuseräluonnoksesta (ml. perustelumuistio), joka koskee valtioneuvoston asetuseräluonnoksesta myönnettävää määräaikaista tukea tiedonvälitykselle ja uutismedioille (jäljempänä ”mediatuki”).

Esityksen taustalla on postilain muutoksen yhteydessä käyttöönotettava sanomalehtien jakelutuki, jolla pyritään turvaamaan sanomalehtien viisipäiväinen jakelu postilaissa säännellyn yleispalveluvelvoitteen keventyessä. Eduskunnan liikennevaliokunta totesi postilain muutosesityksestä antamassaan mietinnössä (LiVM 22/2022 vp), että sanomalehtien jakelutuen ulkopuolelle jäävät lehdet, jotka ilmestyvät harvemmin kuin kolme kertaa viikossa. Valiokunnan mukaan useat näistä ovat niin sanottuja paikallislehtiä, joiden merkitys on suuri eri alueiden tiedonvälityksen kannalta. Näin ollen eduskunta edellytti, että valtioneuvosto valmistelee lain mediatuesta, jolla pyritään turvaamaan paikallislehtien asema merkittävänä tiedonvälittäjinä.

Valtakunnallisen median lisäksi esityksen tavoitteena on varmistaa riittävä alueellisella ja paikallisella tasolla toteutuva tiedonvälitys sekä pyrkiä välttämään uutiserämaiden syntyminen. Mediatuki myönnettäisiin valtioneuvoston asetuseräluonnoksen 5 §:n 2 momentin mukaisena yleisavustuksena ja oikeudellisena perusteena on EU:n valtioneuvoston asetuseräluonnoksen de minimis -asetus.1

KKV suhtautuu ymmärryksellä siihen, että paikallismedian säilymisestä on syytä huolehtia. Valtakunnan media ei juurikaan seuraa esimerkiksi paikallistason poliittista päätöksentekoa ja hallinnon toimintaa, joten jo paikallisdemokratian toteutumisen kannalta on tärkeää, että Suomessa säilyy elinvoimainen ja aktiivinen paikallismediakenttä. 2 On myös mahdollista, ettei paikallismedialla ole edellytyksiä toimia kannattavasti pitkällä aikavälillä, jos ja kun tilaajamäärät laskevat ja/tai mainostulot siirtyvät muihin kanaviin. KKV toteaa, että paikallismedian ei kuitenkaan

tarvitse välttämättä toimia sanomalehtimuodossa, eikä sen tarvitse välttämättä ilmestyä erityisen usein. Siten esim. jakelukustannusten nousu ja/tai mainostulojen siirtyminen muihin kanaviin ei automaattisesti perustele paikallismedian tukitarvetta.

Perustelumuiustiossa ei ole laajemmin selvitetty paikallislehtien/paikallisen median asemaa tai merkitystä tiedonvälityksessä, vaan esitystä on perusteltu pääosin yleisellä median murroksella ja sananvapauden turvaamisella. Näin ollen perustelumuiustiossa esitettyjen pääasiallisten vaikutusten arvioinnin perusteella ei nimenomaisesti paikallislehtiin tai paikalliseen mediaan kohdistuvia vaikutuksia ole mahdollista arvioida.

Vaikka esityksen perusteena on pyrkimys turvata paikallislehtien asema, esitetyn mediatuen piirissä voi olla mikä tahansa asetuksessa mainitut tukikriteerit täyttävä uutismedia (esimerkiksi tv-, radio- tai verkkomedia) eikä tukea siten ole kohdennettu sen taustalla olevien tavoitteiden mukaisesti vain paikallislehdille. Perusteluista ei käy selkeästi käy ilmi, miksi myös muuta mediaa kuin paikallislehtiä/paikallismediaa olisi tarpeen tukea tuen taustalla olevien tavoitteiden kannalta ja miten varmistetaan, että tuki kohdistuu sitä tarvitseville tahoille tasapuolisesti tuen tavoitteiden mukaiseen käyttötarkoitukseen.

KKV kiinnittää huomiota siihen, ettei esityksen perustelumuiustiossa ole varsinaisesti tunnistettu ja eritelty mediakentän markkinapuutteita. Esityksestä ei käy ilmi, onko tällä hetkellä jotain erityistä mediasektoria, jossa ei olisi lainkaan toimijoita tai jossa useita toimijoita olisi viime aikoina poistunut markkinoilta. Oleellinen tieto olisi esimerkiksi se, kuinka monesta kunnasta/maakunnasta puuttuu paikallismedia. Koska markkinapuutetta ei ole arvioitu, ei itse tukikaan siten vaikuta erityisen kohdennetulta sellaisiin tilanteisiin, jossa tuki olisi tarpeen monipuolisen ja kattavan mediakentän säilymisen kannalta. Näin ollen vaarana on, että tukea kohdentuisi merkittävässä määrin sellaisille toimijoille, jotka tulevat hyvin toimeen ilman tukeakin. Tällöin tuella ei ole tavoiteltuja vaikutuksia.

Esitettävää mediatukea ei KKV:n näkemyksen mukaan myöskään voida perustella sillä, että harvemmin ilmestyvät sanomalehdet jäävät postilain muutoksen yhteydessä käyttöönotettavan sanomalehtien jakelutuen ulkopuolelle. Sanomalehtien jakelutuen tavoitteena on viisipäiväisen sanomalehtijakelun edellytyksien turvaaminen postin yleispalvelujakelun muuttuessa viisipäiväisestä kolmipäiväiseksi. Kuten perustelumuiustiossa todetaan, postilain muuttumisen myötä harvemmin kuin 3 päivää viikossa ilmestyvien sanomalehtien tilanne ei olennaisesti muutu. KKV toteaa, että näitä sanomalehtiä voidaan edelleen jakaa kolmena päivänä viikossa postin yleispalvelujakeluissa. Myös tuetuissa sanomalehtijakeluissa voidaan jakaa muitakin kuin tuen kohteena olevia jakelutuotteita. KKV:n käsityksen mukaan myös muut kuin jakelutuen piirissä olevat sanomalehdet voisivat käyttää tuettua jakelua alueilla, joilla ilman sanomalehtien jakelutukea ei olisi lainkaan jakelua niinä päivinä, jolloin yleispalvelujakelua ei ole.

Esityksen mukaan mediatuen valmistelussa on mahdollisimman pitkälle pyritty hyödyntämään vuonna 2020 käyttöönotettua niin sanotun median koronatuen 3 mukaista mallia ja siitä saatua

palautetta huomioiden kuitenkin eduskunnan tahtotila ja hankkeen valmistelulle asetetut reunaehdot. Perustelumuistiosta ei kuitenkaan käy ilmi, onko median koronatuen tavoitteiden toteutumista arvioitu ja jos on, niin miten hyvin mainitut tavoitteet ovat toteutuneet. Ennen median koronatuen mukaisen mallin hyödyntämistä tulisi esitetyn tuen valmistelussa huolellisesti arvioida median koronatuen tavoitteiden toteutumista, mikäli se on mahdollista. Mikäli esitettävää mediatukea päädytään jakamaan, tulisi se tehdä siten, että sen vaikutukset ovat jälkeempään arvioitavissa.

KKV pitää lopuksi myös tärkeänä, että EU:n de minimis -asetuksen tämänhetkisen voimassaolon päättyessä esityksessä tarkoitettuun asetukseen tehdään jatkossa EU:n valtioneuvoston päätöksen mahdollisesti edellyttämät sisällölliset ja säädöstekniset muutokset.

Kirsi Leivo

Peter Karlsson

pääjohtaja

johtava asiantuntija

1 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annettu komission asetus (EU) N:o 1407/2013.

2 Ks. esim. Gentzkow et al. The Effect of Newspaper Entry and Exit on Electoral Politics - American Economic Association (aeaweb.org)

3 Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta journalistisen sisällön edistämiseen vuonna 2020 (679/2020).

Karlsson Peter
Kilpailu- ja kuluttajavirasto